

God is geen Lückenbüßer

In gesprek met Jan Peeters (em. Pastoor van Grubbenvorst)

Geboortedatum: 25 februari 1946 (70 jaar)

Geboorteplaats: Meterik

Is na zijn afscheid van de parochie Grubbenvorst op 3 april 2016, verhuisd naar Sevenum. Zijn 40-jarig priesterjubiläum vierde hij op 4 juni 2012. Een goede reden vonden wij van Grubbenvorst Online, om deze goede herder van de parochie te interviewen. Als ik bel of hij bereid is hier aan mee te werken antwoordt hij met een volmondig

'ja'. Hij is echter net verhuisd, de dozen zijn nog niet uitgepakt en hij kon zojuist met moeite de telefoon vinden. Natuurlijk wacht ik geduldig af tot hij de verhuisperikelen achter de rug heeft. We maken een afspraak voor 17 mei 2016 om 11.00 uur bij hem thuis.

Als ik die dag bij hem aanbel word ik hartelijk ontvangen. Wel met het verzoek nog even geduld te hebben want een monteur is de laatste klusjes aan het doen. Ik krijg vast koffie en kan zo de gezellige huiskamer in me opnemen. Door het achterraam zie ik een leuk zitje onder een overkapping en een redelijke tuin. Een groot verschil met de enorme pastorie in Grubbenvorst maar toch gezellig.

Ik heb heel wat vragen voorbereid dus als Jan aanschuift beginnen we meteen.

Was het een roeping om pastoor te worden?

Tja, dat woord wordt er al gauw opgelegd... Maar daar begint het niet mee. Vroeger was er weinig keus. Na de lagere school had je niet de keuzepakketten van tegenwoordig. Je had de Landbouwschool en de Tuinbouwschool, de LTS voor technische vakken en de MULO. Als je verbleef in de agrarische sector (zoals mijn ouders), dan bleef je ook in die sferen hangen. Een enkeling ging in die tijd, zoals dat toen heette, studeren. En dan wist je toch al welke richting je uit wilde. In die tijd kreeg je na de lagere school al meteen het klein seminarie. Eigenlijk deed je dus 'intern' de middelbare school. Dat was het gymnasium en daarna begon je aan theologie en filosofie. Met het klein seminarie kies je in feite al voor een opleiding richting priesterschap. Met de omwenteling, die in de 60er jaren begon, zag je toen veel mensen afhaken, waardoor er van de 30 mensen in de klas uiteindelijk zo'n 10 de richting theologie kozen. In 1958 was er nog volop sprake van het Rijke Roomse leven en ik voelde er wel voor om daar iets mee te doen. Begin jaren 60 is dat met het concilie totaal veranderd. Ik begon bijvoorbeeld in een tijd waarin veel jonge geestelijken uittraden. Dat was heel erg dubbel. Ik begon er enthousiast aan en anderen zagen door de veranderde tijd het priesterschap helemaal niet meer zitten.

Hoe ziet de dagtaak van een pastoor er uit?

Dat is heel wisselend, totaal verschillend. Vroeger moest je naar iedereen want ojee, als je iemand had overgeslagen. Met de huidige tijd, de positie van geloven, vraag je jezelf wel eens af of je wel of niet moet gaan. Je weet soms niet meer wat er van je verwacht wordt. Twintig jaar geleden had je bijna een dagtaak aan het bezoeken van mensen in het ziekenhuis. Het werd precies bijgehouden waar je al geweest was en de nieuwe opnames waar je nog heen moest. Soms kwam je bij een mevrouw die dan zei 'Ik lig hier alleen maar een dag voor een curettage'. En dan dacht ik bij mezelf dat ik die wel over had kunnen slaan.

Toen ik in Grubbenvorst begon had ik vier morgens de mis en een zogenaamde vrije dag. Daarna kreeg je dan het voorbereiden van vergaderingen of mensen bezoeken. Met de jaren werden die huisbezoeken steeds minder en de vergaderingen steeds belangrijker. De avonden waren bijna altijd gevuld met vergaderen.

Tegenwoordig is het niet weten wat er van je verwacht wordt het moeilijkste. Weten en horen dat er links en rechts bij een aantal mensen wat loos is... Vroeger verwachtte men dat de pastoor alles wist en dan langs kwam. Het was min of meer zijn plicht.

Tegenwoordig is het aftasten of men wel op de pastoor zit te wachten. Heel lastig om daarin een keuze te maken. Je neemt jezelf wel voor om aan bepaalde zaken aandacht te geven maar na drie weken is het geen actualiteit meer en dus is het blijven liggen. Een gemiste kans! En dat is vaak heel onbevredigend.

Heeft een pastoor dan wel een privéleven?

Dat is natuurlijk in de tijd ook veranderd. Vroeger deed iedereen een beroep op de pastoor. Dat is nu veel minder. Er is natuurlijk een privéleven maar ik heb altijd geprobeerd om bij en met mensen te zijn. Dat was zeker niet altijd een verplichting. Ik had daar zelf ook heel veel voldoening van. Mensen zien je echter toch vaak als meneer pastoor en niet als Jan. Er zijn bijvoorbeeld feestavonden en carnaval welke ik zelf als ontspanning zie.

Maar bij feestelijke gelegenheden komen mensen zelf wel eens met zware onderwerpen. Er is dan vaak ook wat gedronken waardoor de drempel als het ware weg is. Dan begint men over van alles te praten en moet je voorzichtig zijn met je reactie. Want als je lachend mee doet, dan spot je met de zaak en ga je te ernstig op iets in, zegt men 'daar ben ik niet voor hier vanavond'. En ook al heb je dan zelf die avond geen zin om serieus te doen kun je het niet wegwuiven. Een echt vrije avond heb je dus nooit. Altijd in dienst van de parochie. Er zijn natuurlijk wel de echte vrienden en het is heel belangrijk om dat goed bij te houden.

Wat is de mooiste herinnering, wat is je bijgebleven?

Die vraag kan ik niet zo spontaan beantwoorden. Er zijn heel veel momenten, zowel vreugdevolle als moeilijke, zware momenten. Het aller benauwendste wat ik heb meegemaakt was het dopen van een doodgeboren kind. Een kind van een Pools echtpaar. Alles moest via een tolk. De ouders gingen niet mee naar het mortuarium. En als het een Nederlands echtpaar was geweest, was ik nog wel het gesprek aangegaan. Maar als ik via een tolk moet gaan uitleggen dat ik vanuit mijn beleving dit eigenlijk niet kan..., dat ik er eigenlijk heel veel moeite mee heb om dit te doen zonder dat er iemand bij is... Het

kindje lag opgebaard in het mortuarium van het ziekenhuis. Je komt er aan, ze wijzen je de weg, je gaat er binnen en dan sta je daar alleen met zo'n kindje. Een sacrament hoor je samen te vieren. Maar met zo'n kindje alleen, dan doe je iets wat je verstand en alles te boven gaat. Maar het is niet aan mij om daar over te oordelen. Misschien was het voor de ouders toch zinvol. Ik heb er echter heel veel moeite mee gehad en vroeg me op dat moment echt af wát ik hier aan het doen was.

Wat zou je graag over willen doen?

Ieder mens heeft waarschijnlijk dingen in zijn leven die hij over zou willen doen. Maar de kunst is om te kunnen zeggen, 'Ik heb het op deze manier geprobeerd, een eerlijke manier'. Want eerlijkheid is heel belangrijk.

Heb je wel eens gedacht, ik hou er mee op, het is genoeg geweest?

Niet in de zin van twijfelen aan het priesterschap. Maar in de parochie vóór Grubbenvorst ben ik volledig vastgelopen en was ik zwaar teleurgesteld. Toen heb ik me wel gebruikt gevoeld door het bisdom.

Hoe bereid je iemand voor op zijn overlijden in deze tijd?

Vorbereiden kan natuurlijk niet. Het is eerder begeleiden. Je gaat uit van de beleving van de persoon zelf. Hoe beleeft hij of zij het ziekzijn en het aankomende sterven. Daar probeer je in mee te leven. Volgens mij is geloven iets van het hart en tegenwoordig is voor veel mensen geloven iets van de ratio. Men moet het snappen, men wil het begrijpen. Maar een naderende dood kun je nooit beredeneren, hoe je ook over het leven denkt. En dan gaat toch het hart spreken. We leven en komen tenslotte toch uit een samenleving met christelijke wortels. Veel mensen hebben een opvoeding gehad in die Rijke Roomse levenssfeer waar ze weliswaar afstand van hebben genomen. Maar als het einde nadert gaat het hart spreken.

We zijn opgevoed met het idee dat er iets is over de grens van het leven heen. Maar veel mensen zeggen dat het met de dood is afgelopen. Punt. Dat vind ik zo prachtig: Zeggen dat God en de hemel niet bestaan... maar waar is opa? "Die zit boven op een sterretje"... waarmee je toch over het tijdelijke heen gaat.

Blijkbaar zit het geloven toch in de mens of in de natuur. Men heeft behoefte aan het hogere, een stukje vertrouwen, bescherming en uiteindelijk zingeving.

Een mooie slogan die zelfs op tv is geweest vind ik: 'Er is meer tussen hemel en aarde'. En daar is God natuurlijk vaak voor gebruikt, misbruikt. Alles wat we niet kunnen verklaren wordt door God gedaan. En daar waar we het deurtje open kunnen maken, het zelf kunnen, is God weg. In de Duitse theologie wordt dat mooi gezegd: 'Gott als Lückenbüßer'. God mag de onverklaarbare vakken invullen en is daar de initiatiefnemer van en alles wat we zelf kunnen doen, doen we zelf.

De Bijbel is echter een verhaal met zingeving. Waarom zijn wij er? Als je wil weten hoe de aarde gemaakt is, mag je van mij best de evolutie gebruiken of de oerknal. Maar daarmee is niet de zin van de schepping, de zin van het leven gegeven. En dat is heel mooi geconstrueerd met de Bijbel. Is het een legende, een mythe? Nee, het gaat om de zin van het leven. 'En God zag dat het goed was...'. In principe is de schepping goed. Maar mensen maken fouten, bewust of onbewust. Dat is iets van alle tijden, dat moet je

aanvaarden. Maar die volmaaktheid, dat is de bedoeling. Het begin is dus tevens het ideaal van het einde, want we zijn onderweg naar.

De motorzegening? Sta je daar als pastoor achter?

Als pastoor ervaar ik het als een dorpsgebeuren met een religieus tintje. Net als in het zuiden van het land geldt: "Geen kermis zonder processie!" En als ik heel oneerbiedig ben, wat heeft dan een aspergemarkt met Pinksteren met asperges te maken? Het is er indertijd mee begonnen maar de asperges is een onderdeel van een feestelijke braderie. De motorzegening is eigenlijk een zelfde verhaal. Een plein knalvol met motoren en mensen in leren pakken. Het zijn er zo'n duizend waarvan ik er tijdens de dienst zo'n 150 ter communie zie gaan. Ik heb dan altijd een korte overweging en krijg dan toch reacties daarop van mensen. Er wordt schijnbaar wel naar geluisterd. En natuurlijk zijn er ongelovigen bij. Die geven dan wat extra gas om 'niet nat' te worden, maar de volgende maakt gauw een kruisteken en wacht even. Het is gewoon een totaal feestelijk gebeuren met een religieus tintje, een religieus sausje, invalshoek.

Het is niet zo zeer de angst dat er iets mis gaat als men het niet doet, maar meer dat ze willen dat het goed gaat onderweg. Tijdens mijn 40-jarig jubileum hadden de zusters een pater gevraagd om de mis te doen. Die ging helemaal over de motorzegening. In het zegeningsgebed stond heel duidelijk 'geef mij een opmerkelijke blik', 'geef mij een rustige hand in het verkeer'. Het gaat niet om de motor maar over de motorrijder. Je weet nooit hoe iets werkt. We komen uit een tijd dat alles gezegend moest worden. Vroeger werd ieder huis gezegend, moest de duivel uit het huis worden verdreven. Daar heb ik persoonlijk geen enkele beleving bij maar dat zal ik niet tegen de mensen zeggen. Ik ga het huis rond met wijwater, omdat ik niet weet hoe het werkt. Die duivel gaat misschien niet uit de meterkast maar misschien help ik de mensen er mee. Geef ik ze een stuk rust. Ik ga in op de vraag van de mensen omdat ik niet weet hoe het werkt. Ik heb het geloof niet in mijn bezit, ik ben er niet de beheerder van.

Hebben gelovigen een beter leven?

Dat kan ik niet zeggen. Op het moment dat het er op aan komt is er ook bij gelovigen vaker twijfel. Wanneer kun je echt aanvaarden dat je dood gaat? Ik zie dat mensen die diepgelovig zijn het juist in de laatste fase heel erg moeilijk krijgen. Ze vragen zich af of ze het wel allemaal goed hebben gedaan. Een stuk scrupulositeit vooral bij ouderen die nog opgevoed zijn met het idee dat we een straffende God hebben; met het idee dat het voor God nooit goed is omdat we zondige mensen zijn. Mensen die niet geloven zeggen dat de dood letterlijk een eindpunt is, die beleven dat dan ook zo en accepteren dat. Waarom zouden die het moeilijker hebben?

Ik kan wel zeggen: God is liefde... maar liefde is ook zo lang als het breed is.

Tijdens de theologie van het Oude Testament begon de leraar met te zeggen dat er een beperking is in het lezen van de Bijbel: "Ik ben katholiek opgevoed en zo lees ik de bijbel: fanatiek en overtuigd. Als ik in China of India geboren zou zijn, was ik misschien wel boeddhist of hindoeestaan geweest; ook fanatiek en overtuigd". Dus ieder mens wordt in zijn eigen geloven zalig en vindt daar zijn houvast. Gelukkig maar. Tegenwoordig is er natuurlijk de invloed van de oosterse godsdiensten maar die mensen denken totaal anders. Wij hebben de hemel en het voortbestaan, zij hebben bijvoorbeeld de

reïncarnatie. Voor de mohammedanen is Mohammed de nieuwe Christus. Voor ons heeft God zich met Jezus totaal laten kennen. Voor hun is Jezus hetzelfde als Moses en al die andere profeten die we hebben. De grootste profeet volgens de mohammedanen is Mohammed. En dat is een kwestie van naamgeving, of het nu Allah is of God.

Toch vind ik het vreedzame karakter van het boeddhisme juist heel mooi.

Ja, dan krijg je dus de kern van het geloof. Wij Westerlingen hebben schijnbaar behoefte aan een opperwezen. Maar dat is met ónze woorden want Boeddha is geen opperwezen. Het is meer een gedachtegoed.

Heb je een oplossing voor het vluchtelingenvraagstuk?

Haha... als ik dat had was de wereld gered!

Deze week heb ik toevallig een stuk van de gouverneur gelezen waarin hij zegt dat de diaconie de redding van de kerk is. Ook met de huidige Paus gaat het toch veel over de menselijkheid, de naastenliefde, de vluchtelingen, al die mensen aan de rand van de samenleving. Ook Jezus was met de uitgestotenen begaan. Dat krijgt tegenwoordig toch steeds meer accenten. De kerk is dus een instituut dat niet alleen maar God eert, maar dat ook doet door de mensen te dienen.

Wat zou je willen veranderen in de wereld als dat kon?

Dan zou ik toch gaan voor een groot stuk verdraagzaamheid. En als je het heel dicht bij huis wil houden, het dorpse samenleven. Dat zie je in Grubbenvorst ook. Vroeger was iedereen veel meer bij het gebeuren in het dorp betrokken. Nu zie je bepaalde wijken waar men rustig woont en leeft zonder betrokkenheid.

Met mijn fietstocht liep toch het hele dorp uit... een warm bad vond ik het...

Nou ja, in mijn beleving was dat niet het hele dorp, maar een half dorp. We hebben natuurlijk nog steeds mensen in het dorp die eenzaam zijn. Tegenwoordig is het aan de ene kant de samenleving maar aan de andere kant de individualiteit.

Wat wordt je tijdinvulling de komende jaren?

Tja, dat moet ik nog gaan bekijken. Buiten de verplichting van de zusters heb ik dus geen verplichtingen meer. Ik hou van tuinieren en wil graag mijn volièrre weer op gaan bouwen. Ook wandelen en fietsen horen zeker bij de invulling van mijn vrije tijd. En dan wil ik nog bekijken wat ik verder wil doen. Ik heb nu ook weer tijd om te lezen. Ik ga me in ieder geval niet vervelen.

Wat heb je je opvolger pastoor Verheggen nog meegegeven?

Ja, eigenlijk zou je dit interview met hem moeten houden, want hij is nu pastoor. We hebben het nu over zaken die in het verleden liggen en de nieuwe pastoor heeft de toekomst.

Maar om op je vraag terug te komen. Ik heb hem niks meegegeven. Dat is zijn werk. Je blijft weliswaar in de buurt wonen, maar je gaat je er niet meer mee bemoeien. De kracht van opvolging is dan ook vaak dat er een nieuwe wind doorblaast. Een opvolger heeft zijn eigen opvattingen en je moet iemand in die eigenheid laten. Iedereen heeft

zijn eigen karakter en zijn eigen voorkeuren. En er zijn altijd mensen die dat waarderen maar ook mensen die daar moeite mee hebben. Je moet ruimte laten voor eigen opvattingen. Zowel voor de pastoor als voor de parochianen. Dat is meteen ook de reden om naar Sevenum te verhuizen. Het is een beetje een ongeschreven regel dat je niet moet blijven zitten. Als een nieuwe pastoor het anders aanpakt, komen ze misschien weer bij jou en dat moet je voorkomen. Daar mag je als ex-pastoor niet over oordelen.

Waarom ben je gestopt?

Binnen de kerk mag je door gaan tot je dood. Dat heeft men met het huidige aanbod van priesters natuurlijk graag. Maar ze respecteren je keuze om te stoppen wel. Die afweging moet je maken. Ik kan nu nog goed en vond het ook lang genoeg. Ik wilde graag wat meer tijd voor mezelf want je staat toch altijd klaar als mensen een beroep op je doen. En door het overlijden van Els zat ik daar toch alleen.

Was Els de dienstmaagd en hoe kom je aan zo iemand?

Oh alsjeblieft niet! Die beleving is door de jaren heen gelukkig veranderd. Els was mijn huisgenoot. We hebben tenslotte 40 jaar samen geleefd. Ze is 2,5 jaar geleden overleden en dat was voor mij persoonlijk heel erg heftig.

In feite is het net als bij een sollicitatie. Je gaat samen een huis bewonen dus het moet klikken. Je moet goede afspraken maken want je bent immers huisgenoten voor dag en nacht. Je hebt de zorg voor elkaar. Een klein gezinnetje zeg maar als broer en zus. Zij deed de dagelijkse dingen in huis, koken en de was bijvoorbeeld. Dat heeft ze echt tot het laatst gedaan want ze was heel vitaal voor haar leeftijd. Ze was weliswaar 30 jaar ouder maar dat is nooit een probleem geweest. Je had een huisgenoot. Ze was ook de gastvrouw maar we hadden zeker ook humor en gezelligheid samen. Natuurlijk wist ik de laatste jaren dat ze ouder werd en we hadden daarvoor ook de nodige hulp. Maar toen ze ziek werd ben ik toch aardig in paniek geraakt. Haar overlijden kwam voor mij dan ook veel te plotseling.

Wat voor cijfer zou je je leven willen geven?

Een hele mooie 8, want volmaakt is het nooit.

Ik besluit dat dit een mooi einde is voor ons gesprek. We zijn al ver over de afgesproken tijd en Jan heeft nog andere verplichtingen vanmiddag.

Het was een interessant en gezellig gesprek dat daardoor ongelooflijk snel voorbij was. Mijn conclusie?

Deze emeritus pastoor van Grubbenvorst is, ondanks het oubollige karakter dat een pastoor tegenwoordig heeft, een integer, eerlijk, humoristisch, betrokken en intelligent mens met het hart op de goede plaats.